



tidsskrift.dk

Dansk Pearyland Ekspedition.

Sidste års meteorologi og topografisk overblik.

Geografisk Tidsskrift, Bind 50 (1950)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0050-PDF/gto_0050_69410.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=69410>

pdf genereret den : 22/5-2008

Dansk Pearyland Ekspedition.

Sidste års meteorologi og topografisk overblik.

Af Eigil Knuth.

Efter afslutningen af sit program kan Dansk Pearyland Ekspedition nu se tilbage på en virksomhed i verdens nordligste landområde, der omfatter 4 somre og 2 vintre. Placeringen af dette fremstød i forhold til tidligere Pearylandekspeditioner er allerede givet i Geografisk Tidsskrifts 49. bind (årgang 1948—49) af cand. mag. *Børge Fristrup*, der samtidig skildrede ekspeditionens forløb og berørte arbejdet og erfaringerne til og med udgangen af det første overvintringsår i august 1949, det vil sige så længe han selv var deltager. Med denne artikel bringes til afrunding af billedet en redegørelse for sidste overvintrings forløb, specielt i meteorologisk henseende, hvor nye talstørrelser meddeles til sammenligning med de i Fristrup's artikel forekommende. Hovedvægten skal imidlertid lægges på en opsummering af ekspeditionens topografiske iagttagelser og opdagelser.

Det første overvintringshold i Pearyland for perioden 1948—49 talte, som nævnt af Fristrup, 8 mand, og det følgende hold for perioden 1949—50 bestod kun af 7, med denne artikels forfatter som eneste genganger. Udskiftningen fuldførtes i sommeren 1949 ved 16 flyvninger, som bragte ialt 27 tons last til Pearyland fra „Sydbasen“ i Zackenberg på 74° nordlig bredde. Foruden nyforsyninger af proviant, brændsel og brændstof fik vi materialer af forskellig slags til udbedring og udbygning af stationen. Hovedhuset beklædtes udvendig med et ekstra lag isolationsplader, og for at lune det yderligere sættes et bislag op foran indgangsdøren. På pladsen udenfor byggedes et nyt, rummeligt lagerhus, og der blev rejst to ekstra vejr møller, således at vi nu rådede over 3 stykker, nemlig to 6-volts møller til radiostationen og en 32-volts mølle til belysningen. Takket være den accumulator-opladning, disse møller

præsterede, aflastedes husets benzin-generator så meget, at forbruget af brændstof gennem hele året nedsattes til et minimum af ca. 250 liter.

Hundebestanden øgedes med 8 individer til et samlet antal af 26 dyr fordelt i 4 spand, og for at give dem bedre kår under snestormene opførtes et hundehus til hvert spand på den selv om vinteren snefri terrasse lige bag husets vestgavl. Herved forskånedes vi for de kvaler, hundepasningen havde voldt den første vinter, og slap igennem mørketiden med alle dyrene i behold.

Sidste flyvning fandt sted den 26. august, og den anden overvintring i Pearyland tog sin begyndelse med følgende ekspeditionsmedlemmer forsamlet i Brønlundhus:

Nielsen, Thorkild Monrad (f. 1918), glaciolog, geograf, kartograf.

Rasmussen, Knud Ellitsgaard (f. 1923), geolog.

Sørensen, Kristen (f. 1924), radiotelegrafist.

Haagensen, Børge Ib (f. 1927), radiotelegrafist.

Samuelsen, Tobias (f. 1916), grønlandsk fanger.

Geisler, Jens (f. 1930), grønlandsk fanger.

Knuth, Eigil (f. 1903), leder, arkæolog.

Efter afhentning af holdet og lukning af stationen den følgende sommer kan hele ekspeditionsforetagendet belyses ved følgende statistik: Ved udførelse af ialt 50 Pearylandflyvninger bragtes godt 70 tons last til Brønlundsfjord på 962 flyvetimer med en tilbagelagt flyvedistance, svarende til 5 gange jorden rundt ved ækvator. Herunder satte 75 forskellige mennesker foden på pearylandsk jord, og 10 videnskabsmænd fik budt arbejdsvilkår deroppe. Andre 7 videnskabsmænd foretog undersøgelser udelukkende i sydbaseområdet, deriblandt forsteningsgelogen dr. *Eigil Nielsen*, arvebiologen prof. *Mogens Westergaard* og den schweiziske arkæolog dr. *Hans Georg Bandi*. Desuden ydedes transport og anden service for et engelsk geologhold fra Leed's Universitet i sommeren 1948 og for enkelte englændere i 1949 og 1950.

Meteorologi.

Overvintringsåret 1949—50 artede sig i klimatisk henseende på visse punkter noget anderledes end det første. Stormene i stationsområdet var både færre, svagere og mindre langvarige, end tilfældet var den første vinter. Kun et par gange, nemlig den 4.—5. marts og 22. april nåede vindstyrken op på 20 skm (40 knob), aldrig højere, medens hastigheder på over 30 skm flere gange var målt året forud,

og endda over 40 skm i stødene. Imod de hidtidige erfaringer virkede også en periode fra 7. juni—1. august 1950, hvor vinden næsten konstant blæste fra øst. Ekspeditionens ophør med sommeren 1950 gør det umuligt ved målinger at belyse, hvilket af de to år der kommer normen på stedet nærmest, hvad vindforholdene angår, men efter den stærke sandslibning på alle terrænets sten at dømme bliver det sikkert det første. Lufttrykkets månedlige gennemsnit havde sine højeste og laveste værdier under de to overvintringer fordelt således:

Højeste månedsgennemsnit	Laveste månedsgennemsnit
Maj 1949..... 1026,3 mb.	August 1948..... 1007,7 mb.
April 1950..... 1020,4 mb.	August 1950..... 1011,4 mb.

Med den ringere vindvirksomhed sidste år var også føhnens mildnende indflydelse på temperaturen formindsket, og vinteren 1949—50 blev derfor noget koldere end vinteren 1948—49, som skemaet til sammenligning af månedernes gennemsnitstemperatur viser:

	Månedsgennemsnit 1948—49	Månedsgennemsnit 1949—50
August.....	3,7	3,7
September.....	— 5,1	— 5,6
Oktober.....	— 19,4	— 19,0
November.....	— 24,5	— 24,3
December.....	— 31,3	— 23,4
Januar.....	— 31,3	— 30,6
Februar.....	— 26,6	— 32,0
Marts.....	— 24,2	— 29,0
April.....	— 21,3	— 22,7
Maj.....	— 7,3	— 6,9
Juni.....	2,5	2,7
Juli.....	6,0	6,4

Den første ganske svage nattefrost indfandt sig så sent som 20. august 1949 efter en helt frostfri periode på 66 døgn. Fra 4. september var nattefrosten konstant, og fra og med 6. september lå alle døgnets temperaturer permanent under 0. Første positive temperatur målt den 16. maj 1950 (mod 28. maj første år) og fra og med 14. juni (mod 21. juni året før) var alle døgnets temperaturer

positive, så længe målinger foretoges, d. v. s. til og med 11. august 1950. De maksimale ekstremer målt 10. august 1949 til $+ 16,7^{\circ}$ og 9. juli 1950 til $+ 15,0^{\circ}$, medens august 1948 havde en ekstrem på $+ 18,0^{\circ}$ og juni og juli begge over $+ 16^{\circ}$. Den laveste temperatur var $\div 44,1^{\circ}$ den 28. februar, dagen efter solens genkomst. Øvrige ekstremer for perioden 1949—50 fremgår af nedenstående tabel:

	Gennemsnitlige ekstremer		Absolute ekstremer	
	max.	min.	max.	min.
August 1949.....	5,9	1,0	16,7	$\div 4,5$
September »	$\div 3,6$	$\div 7,3$	5,0	$\div 15,0$
Oktober »	$\div 17,0$	$\div 20,2$	$\div 12,0$	$\div 26,2$
November »	$\div 22,5$	$\div 26,0$	$\div 14,4$	$\div 34,7$
December »	$\div 20,7$	$\div 26,0$	$\div 12,4$	$\div 33,7$
Januar 1950.....	$\div 26,6$	$\div 33,8$	$\div 15,2$	$\div 39,2$
Februar »	$\div 28,5$	$\div 34,5$	$\div 14,4$	$\div 44,1$
Marts »	$\div 25,7$	$\div 32,2$	$\div 19,3$	$\div 43,4$
April »	$\div 19,1$	$\div 26,2$	$\div 9,3$	$\div 37,6$
Maj »	$\div 3,7$	$\div 9,9$	4,2	$\div 19,7$
Juni »	4,7	0,1	9,5	$\div 5,5$
Juli »	8,8	4,0	15,0	0,2

Målinger fra slæderejserne viste endnu tydeligere end året før, at der andre steder i Pearyland forekommer betydelig lavere temperaturer end i Jørgen Brønlunds Fjord. Jeg målte den 24.—25. marts $\div 40^{\circ}$ i Independence Fjord udfør Hagens Fjord, medens stationens minimum de pågældende dage var $\div 35^{\circ}$, og ved yderkysten af Hans Egedes Land ($83^{\circ} 10'$) havde jeg den 6. april $\div 43^{\circ}$ mod stationens $\div 35^{\circ}$. Et endnu mere udpræget kuldeområde synes Ellitsgaard at have været i på sin rejse vestover gennem Midsommersøen og I. P. Koch's Fjord, hvor temperaturen fra 8.—28. marts lå under $\div 40^{\circ}$ og fra 1.—9. april konstant omkring $\div 43^{\circ}$. Den 26. marts målte han midt i I. P. Kochs Fjord $\div 47^{\circ}$, medens minimum på stationen var $\div 25,6^{\circ}$ C. Sammenligningsgrundlaget halter naturligvis noget derved, at kun stationens temperaturer målt fra termometerskab, men rejsetermometrene var på forhånd kontrollerede side om side med stationens termometre i dette skab.

Isen på Jørgen Brønlunds Fjord var tjenlig til slædekørsel fra 11. september—15. juni, medens tidsrummet året før var 20. september—20. juni. Vækst og smeltning af isen havde et forbavsende

ensartet forløb under de to overvintringer på trods af klimaets afvigelser:

Istykkelse 1949		Istykkelse 1950	
26. jan.	180 cm.	8. jan.	163 cm.
7. marts	220 cm.	24. jan.	180 cm.
14. maj	250 cm.	9. marts	211 cm.
5. juni	240 cm.	18. maj	257 cm.
2. juli	midterløbet isfrit	3. juni	247 cm.
13. juli	hele fjorden isfri	5. juli	midterløbet isfrit
		11. juli	hele fjorden isfri

Det synes således en regel, at isen i Brønlunds Fjord bryder op før midten af juli måned, en halv snes dage før der bliver isfrit ved sydbasen i Young Sound, hele 8 breddegrader eller 900 km sydligere. Og som en væsentlig årsag er det værd at pege på den omtalte lange sommerperiode uden nattefrost, hvor smeltningen ikke som længere sydpå — for eksempel i Danmarkshavn-området — standses af nyisdannelser hver aften, og hvor vandet i de mange elvløb kan holde en konstant, relativ høj varme på 4—6° sidst i juni og begyndelsen af juli måned. Den højeste temperatur i elven ved stationen målt 25. juli 1950 til 9,7°.

Den frostfri periode på over 2 måneder (i 1950 måske endda 2½) og det høje antal solskinstimer — hver for sig en følge af den tidligt indtræffende og langvarige midnatssol — giver Pearylands flora og fauna recompensation for mørkets og kuldens handicap. De er udtryk for begunstigelsen for livsbetingelsernes vedkommende i det ekstremt nordlige land, — et forhold, man ellers gerne glemmer ved at forse sig på barskheden og fattigdommen. Imidlertid er det sandsynligt, at den langvarige sommer ligesom den relativt milde vinter er lokalt betonet og kun gælder Brønlunds Fjord og det indre Pearyland. I hvert tilfælde omtaler Lauge Koch fra 2. Thule Ekspedition 1917 en frostfri sommerperiode ved nordkysten af kun 1 måneds varighed, nemlig 20. juni—23. juli.

Topografi.

Orienteret om Geodætisk Instituts planer for i nærmeste fremtid at udstrække sit omfattende grønlandske kortlægningsarbejde til Pearyland, kunne Dansk Pearyland Ekspedition ikke beskæftige sig med revision af områdets kartografi i større stil, — en opgave,

vi under ingen omstændigheder ville have kunnet løse med opfyldelsen af blot en brøkdel af de krav, den nu om stunder stiller. Man benyttede sig fra institutets side af den fordel, vort ophold i landet bød på, til at få den første del af arbejdsprogrammet fra hånden, luftfotograferingen, som foretoges i somrene 1949 og 1950 af en flyvende fæstning med start fra Thule. Radiokontakt til maskinen med afgivelse af vejrmeldinger blev etableret fra Brønlundshus, så længe flyvningerne stod på, og dermed er vor beskedne andel i et nyt, forbedret Pearylandkorts tilblivelsesproces røbet.

På vor side modtog vi til gengæld en betydningsfuld hjælp fra Geodætisk Institut til det eneste virkelige kortlægningsarbejde, vi af hensyn til ekspeditionens tarv lagde vægt på at få udført, detailopmålingen af Jørgen Brønlunds Fjord og nærmeste opland, hvor geologiske, botaniske og arkæologiske iagttagelser havde kunnet gøres grundigere end andre steder, og et pålideligt arbejdskort derfor havde fælles interesse. Stud. mag. *Thorkild Nielsen* gjorde i sin egenskab af landmåler det nødvendige terrænarbejde ved udlægning af triangelnets over et område på 45×9 km, og Geodætisk Institut dækkede området først med skrå og senere med lodrette luftfotografier. Resultatet ses på fig. 1, hvor desuden dybdekurver i fjorden er indtegnet, svarende til 6 profiler med ialt 60—70 lodskud, som Nielsen foretog under sit opmålingsarbejde. Den størst fundne dybde ligger i fjordens inderløb og andrager 85 m. Triangelnet hviler på 24 hovedpunkter og ca. 50 bipunkter, markeret delvis ved varder, som opførtes i et antal af 40—50 stykker. En basis på 296 m målt med Wild Invar basislægte.

Overvintringshusets plads blev som den eneste lokalitet i Pearyland forsøgt astronomisk stedsbestemt, først af dr. Troelsen og senere af Thorkild Nielsen. Efter tidligere kort, baseret på Danmark-Ekspeditionens og dr. Lauge Koch's målinger, skulle stationens koordinater være ca. $82^{\circ} 11' \text{ n.}$, $31^{\circ} 30' \text{ v.}$ Troelsens og Nielsens målinger gav imidlertid den overensstemmende position $82^{\circ} 10' \text{ n.}$, $30^{\circ} 30' \text{ v.}$ (ifølge Nielsen: $82^{\circ} 10'$, 4 n. , $30^{\circ} 29',8 \text{ v.}$). Kompassets misvisning fandtes ved Nielsens azimuthbestemmelser i forbindelse med magnetiske målinger at ligge på ca. 47° v. (middeltal: $46^{\circ} 36'$).

Selv om et reelt kortlægningsarbejde som her nævnt kun gjaldt hjemstavnsområdet omkring Jørgen Brønlunds Fjord, noteredes der under ekspeditionens virksomhed gennem 2 vintre og 4 somre så mange uoverensstemmelser med de forhåndenværende kort, at det topografiske billede for store dele af Nordøstgrønlands og især for

Pearylands vedkommende ændredes væsentligt. Det var ikke andet, end hvad man på forhånd havde kunnet vente sig i et så fjerntliggende, svært tilgængeligt område, hvor besøg hidtil havde måttet bære præg af tvungen flygtighed og ske i slædesæsonen, når ikke blot søer og elvløb, men også grænserne mellem bræ og fjeld, bræ og fjord eller — for mange steder vedkommende — mellem hav og land var skjult under snedækket.

De 50 flyvninger tur-retur mellem Sydbasen og Nordbasen i perioder, hvor landet var aldeles snefrit, afslørede mange nye træk i det nordligste Østgrønlands topografi, hvoraf her blot skal nævnes et par, der knytter sig til områderne øst og vest for Danmarks Fjord, lige syd for Pearyland. Østfor, i Kronprins Christians Land, viste den af dr. Lauge Koch i 1933 opdagede store *Romer Sø* sig at være kun halvt så stor som formodet, idet Nordostrundingsens firn-område dækker over søens nordlige del. Nok så vigtig var imidlertid opdagelsen allerede på første Pearylandflyvning i 1947 af, at Indlandsisen ikke, som de tidligere kort angiver, flyder med bred front udover størstedelen af området vest for Danmarks Fjord og syd for Independence Fjord, men blot presser en bræarm ned i Hagens Fjords inderløb. Nord og syd for dette lå isfrie landstrækninger, sammenlagte på størrelse med Fyn, og det første dalstrøg syd for Hagens Fjord rummede mellem sine stejle fjeldsider en sø, hvis sujerede længde på omkring 60 km gør den til en af Grønlands største søer, vel omtrent lige så lang som Midsommersøen i Pearyland (fig. 2). I forlængelse af søen — som vi døbte *Femte Maj Søen* — ledte en ligeså lang og ligeså bred elv dens vand vestover gennem dalen, indtil det i en bue nåede Danmarks Fjord i bugten bag Pinsekæret.

For Pearylands vedkommende var det kartografiske grundlag, vi havde som holdepunkt ved vor ankomst, dr. Lauge Koch's smukke „Physiographical Map of Peary-Land“ fra 1938. Det støttede sig kun delvis på reelle målinger foretagne af tidligere Pearylandfarere: Peary, I. P. Koch, Høeg Hagen, Peter Freuchen og Lauge Koch selv. Målingerne indskrænkede sig til fastlæggelsen af kystkonturerne og rakte kun på et par enkelte steder ind i landet, nemlig i det indre af Independence Fjord, hvor Peter Freuchen havde kortlagt „Vildtland“ i 1912, og Lauge Koch skitseret Jørgen Brønlunds Fjords bagland med begyndelsen af Midsommersøen i 1921. Hvad kortet herudover rummede af detaljer, som fyldte det hele areal så stort som Danmark ud, var påført efter Lauge Koch's skitsetegning og orlogskaptajn *Overbye's* fotografier fra den første

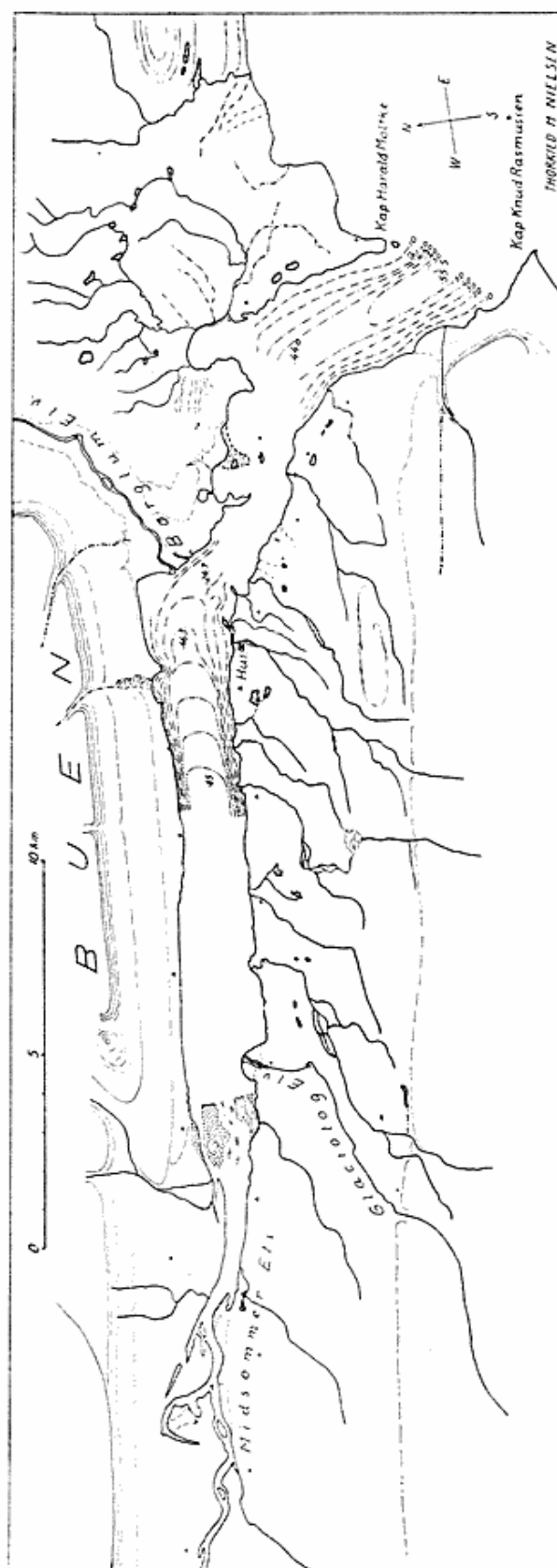


Fig. 1. Kort over Jørgen Brønlunds Fjord med nærmeste omgivelser, udarbejdet af stud. mag. Thorkild Nielsen på basis af egne målinger og med støtte af luftfotografier, tagne af Geodætisk Institut.



Kjeld Holmen fot. 30. juli 1947.

Fig. 2. *Femte Maj Søen* — en af Grønlands største søer — opdaget under flyvningerne i 1947.

historiske flyvning over Pearyland i 1938. Der stod ingen fikspunkter til rådighed for den kartografiske anvendelse af dette billedmateriale, da Lauge Koch benyttede det ved fremstillingen af sit kort, og resultatet pretenderede ikke at give mere end et skitse-mæssigt billede af landets indre. At det hist og her ikke stemte nøje overens med virkeligheden, anføres derfor i det følgende ikke som nogen bebrejdelse eller uden først at give kortet den ros, det fortjener. Alt i alt gav det et så korrekt helhedsbillede og så mange rigtige detailoplysninger, at det var til uvurderlig hjælp for orientering på slæderejserne, selv i egne, der aldrig tidligere havde været besøgt af hvid mand.

De ændrede partier, hvormed Pearylandkortet (fig. 11) nu efter vort ophold fremtræder, hviler ligeså lidt som de tilsvarende dele af Lauge Koch's kort på eksakte målinger; det er amatør-mæssig sammenflikning af de forskellige ekspeditionsdeltageres iagttagelser og frihåndstegninger, en skitse-mæssig omredigering af en skitse, og ingen kritisk kortrevision. Men på grund af de fordele, vore rejser på jorden betød, chancerne for at kunne tage kompassigter og se detaljerne efter på nært hold, vil det nye kort utvivlsomt i de fleste tilfælde byde på forbedringer.

Kun et udpluk af de væsentligste ændringer kan meddeles her: *Midsommersøen* i Wandels Dal, vest for Brønlunds Fjord, viste sig i virkeligheden at bestå af to søer, adskilte ved en smal landtange, gennem hvilken en s-formig elv snor sig. Vandafløbet fra den vestligste, lavere liggende del af søen skulle ifølge Koch's kort først passere gennem to mindre søer, før det som en bred elv stiler mod bunden af Brønlunds Fjord. Dette er imidlertid ikke tilfældet. De to mindre søer, som vi kaldte *Blåsøen* og *Issøen*, ligger i en sidedal til Wandels Dal og tømmer deres vand ud i Midsommersøens nordøsthjørne, medens den store Midsommerelv uafhængigt af dem har udspring i sydøsthjørnet og leder i brede slyng direkte til Brønlunds Fjord. Omtrent midtvejs på løbet mod fjorden optager dens klare vand en leret biflod, — elven fra Etukussuks Dal.

Dr. *Troelsen* og mag. scient. *Palle Johnsen* opdagede på deres forårsrejse i 1949, at den inderste, sydøst-bøjede gren af *I. P. Koch's Fjord* ikke eksisterer. Sydpasset mellem Midsommersøens vestende og denne fjord er følgelig betydelig længere, og i pashøjden ligger en stor sø under en brætunge fra indlandsisen, som ved at sende en udløber både ned i søen og i fjordbunden bliver den naturlige slædevej det sidste stykke fra passet til *I. P. Kochs Fjord*. *Troelsen* døbte søen *Aftenstjernesøen*, og det må være den, *Lauge Koch* har set et glimt af på sin flyvning i 1938 og antaget som den forlængede bund af *I. P. Kochs Fjord*.

En recognosceringsflyvning, som vi foretog i sommeren 1950 over området, afslørede endnu en stor sø nordenfor og vinkelret på *Aftenstjernesøen*, med afløb til denne. Den ligger indeklemt mellem stejle fjeldvægge i et dalstrøg parallelt med *I. P. Koch's Fjord*, og talrige brætunger skyder sig ned i den fra *Hans Tausens Iskappe* vestenfor.

På sin forårs-slæderejse i marts-april 1950 så geologen *Knud Ellitsgaard Rasmussen* ind igennem munden af en ny stor fjord, som skærer sig ned nordfra i *Freuchens Land* mellem *Norden-skjöld's Fjord* og *I. P. Koch's Fjord*. Iagttagelser under den før-omtalte recognosceringsflyvning tyder på, at den er sine 50—60 km lang og ender med en bræ omtrent på højde med *Henson Bræen*. *Ellitsgaard* konstaterede endvidere under sit ophold ved yderkysten af *Nansens Land* visse ændringer i *Mascart Inlet's* forløb, og at *Jewell Fjord* går dobbelt så langt ind i landet som formodet.

Forskellige afvigelser fra Koch's kort kom endelig for dagen på min egen forårs-slæderejse i 1950 op langs østkysten af Pearyland og ind gennem *Frederick E. Hyde Fjord*. Besøget i *B. G. Schley*

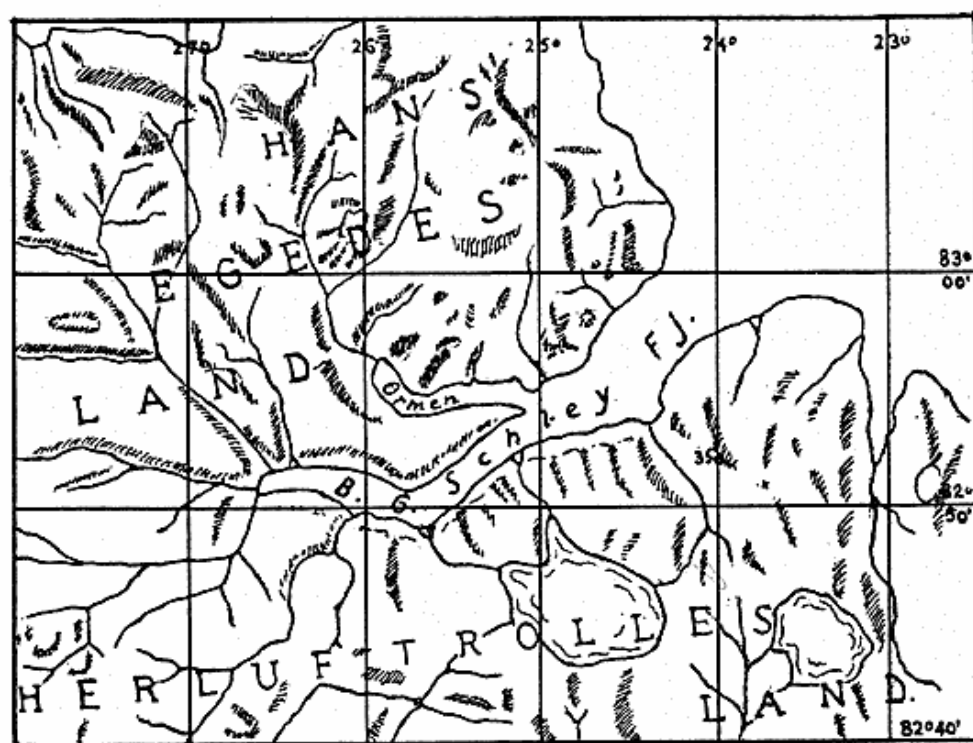


Fig. 3. Kort over B. G. Schley Fjord, — udsnit af Lauge Koch's „Physiographical Map of Peary Land“ 1938, bilag til „Meddelelser om Grønland“, Bd. 130, nr. 1.

Fjord midt på yderkysten gav et væsentlig andet helhedsbillede af denne fjord som resultat (fig. 3 og 4), karakteriseret ved følgende ændringer: Hovedretningen mere nord-syd end som før vest-øst, den ydre del bredere i forhold til den indre, Lauge Koch's nordgående sidefjord „Ormen“ afkortet til et snævert, krumt farvand, der næsten drejer med bunden tilbage til hovedfjordløbet igen, dog sådan, at der levnes en lav, smal landtunge som adskillelse. „Ormen“ bider sig selv i halen! Endelig opdelingen af landet, der danner fjordens nordøsthjørne, i 3 lave øer, bag hvilke kysten slår en bugt, *Skærbugten*. Dens komplicerede detaljer skitseredes allerede fra luften under en flyvning i sommeren 1949.

Den 9. april 1950 var grønlænderen *Jens Geisler* og jeg på vor slæderejse nået så langt nordpå som til munden af *Frederick E. Hyde Fjord*, og dagen efter begyndte vi vor kørsel indad for at undersøge dette næsten 200 km lange og stærkt forgrenede fjordkompleks, som aldrig før havde været besøgt af hvide mænd. Opholdet i fjorden kom til at strække sig over en hel måned, hvorunder vi på vejen indad gjorde afstikkere til bunden af *Friggs Fjord* i nord og *Thors Fjord* i syd, samt gennem „Nordpasset“

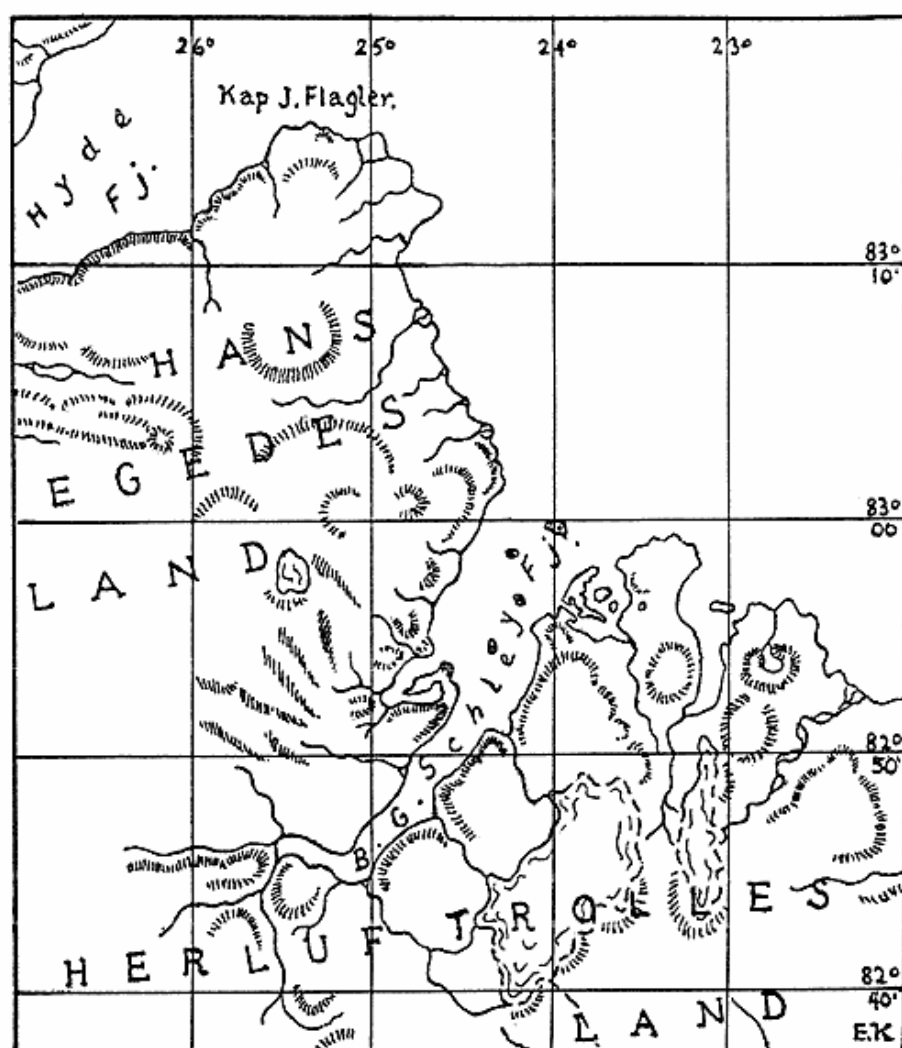
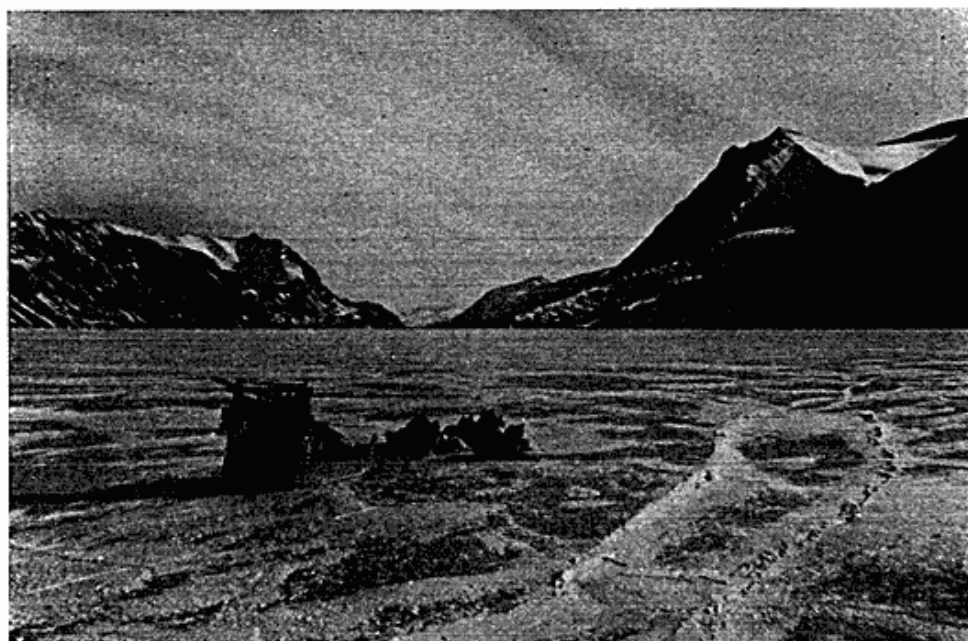


Fig. 4. Nyt kort over B. G. Schley Fjord, skitseret af E. Knuth under besøg på stedet med slæde 14.—16. maj 1950.

trængte frem til fjordsystemet i Nordvest-Pearyland så langt som til *Hazen Land* ($83^{\circ} 15' \text{ n.}$, $40^{\circ} 30' \text{ v.}$). Her måtte vi på grund af dyb, blød sne vende, og efter tilbagekørsel gennem Nordpasset lagde vi tilbagevejen ud igennem Hydefjord langs de kyststrækninger, vi ikke hidtil havde befaret.

Under hele turen, såvel på udvejen som på hjemvejen, toges kompassigter og tegnedes skitser fra fremspringende næs eller fra fjeldtoppe. Gående ud fra en nogenlunde korrekthed i placeringen af Hydefjords munding med dens hjørnekap på Pearylands østkyst byggedes ved pejlingernes og iagttagelsernes hjælp en ændret kortskitse op med rækkevidde til øerne vest for Hazenland, som det



Eigil Knuth fot. 2. maj 1950.

Fig. 5. Vue fra hjørnet mellem Harebugten og Odins Fjord østover, ud gennem Hyde Fjords inderste løb. Tilhøjre en del af landet mellem Odins Fjord og Thors Fjord med *Sleipner Bræ*, som rækker ned fra *Hejmdals Bræ*. Tilvenstre *Kap Mjølner* vis a vis munden af Thors Fjord.

lykkedes mig at identificere (fig. 7). Idet jeg også mente at kunne anse disse for geografisk fastlagte gennem observationer fra en anseelig række tidligere ekspeditioner (Lockwood, Peary, Mac Millan, Lauge Koch), kontrollerede og korrigerede jeg min skitse på hjemvejen ved at gennempejle den baglæns. Efter hjemkomsten blev den forstørret op og medtaget på recognosceringsflyvningen, hvor dens iagttagelser i det store hele syntes at stemme, og hvor enkelte nye detaljer kunne føjes til. Ved den sidste rentegning af skitsen er endelig foruden flyvebillederne fra Lauge Kochs flyvning i 1938 (som dr. Koch venligst har overladt mig) benyttet henved 100 fotografier, tagne af Thorkild Nielsen og Ellitsgaard under vor recognosceringsflyvning. Kortskitsen (fig. 10) regner med en ganske ukorrigeret misvisning på 49° vest (første overvintrings måling), og dens sammenhæng med Pearyland som helhed står og falder med rigtigheden af yderpunkterne, hvori den er ophængt. For detaljernes indbyrdes placering skulle den imidlertid give nye fingerpeg ved følgende væsentlige opdagelser:

Fra „Depotbugten“ 30—40 km vest for munden af Hyde Fjord ligger resten af fjordløbet indefter forskudt så meget mod syd, at nordbredden kommer lidt søndenfor den linje, der markerer syd-



Eigil Knuth fot. 15. april 1950.

Fig. 6. Lejr i munden af Friggs Fjord med panorama af Frederick E. Hyde Fjord's sydkyst, behersket af Pearylands højeste fjæld Nordkronen.

bredden på Koch's kort. Herved bringes sydkysten betydelig nærmere til Pearylands højeste fjæld *Nordkronen*, der af dr. Koch er navngivet som „Wistars Fjæld“, og dette stemmer overens med virkeligheden. Samtidig forskydes den nordliggående fjordarm *Friggs Fjord* så meget mod vest, at dens munding kommer til at pege direkte mod *Nordkronen* (fig. 6), og den lille bifjord *Frejas Fjord* på sydsiden af *Hydefjord* kommer til at ligge øst for munden af *Friggs Fjord* og ikke vest for, som formodet. Og endelig gør parallelforskydningen af *Hyde Fjord* det muligt at få den lille indgangsbugt til „Nordpasset“ — *Harebugten* (fig. 5) — til at ligge lige for enden af fjordens hovedretning, således som det viste sig at være tilfældet.

Friggs Fjord krummer i sit forløb stærkt vestover, og fra dens udvidede bund, som Koch døbte „Drivhuset“ på grund af formodet frodighed på vegetation, fører et meget bredt dalstrøg ud til kysten, *Nornegæsts Dal*, afsluttet af en stor bræ, *Drengs Bræ*. En række andre lange, flade brætunger rækker ned i *Nornegæsts Dal* fra et stort firnområde, *Johannes V. Jensen Bræen*, i Roosevelt-fjeldene, hvis tinder nord for dalens vestende muligvis står på siden af *Nordkronen*, hvad højde angår. Der ligger en stor sø, *Christoffer Columbus Sø*, i *Nornegæsts Dal*.

„Drivhuset“ var en botanisk skuffelse og fremtrådte som et stort, goldt deltaterræn, der foruden den store elv fra Nornegæsts Dal opsamler talrige andre store elvløb fra Roosevelt-kæden. Langs bredderne og på den mindste af de to øer i deltabassinet lå store mængder af drivtræ, deriblandt rødknastede fyrre(?)-stammer på 5—6 meters længde. Denne omstændighed i forbindelse med en halvkreds af hvirvelknogler fra en hval kunne tyde på tidligere tilstedeværelse af Eskimoer. En sikker bopladstomt konstateredes på østbredden ved Friggs Fjords munding.

Også bunden af *Thors Fjord* afslørede sig som et delta, og langs bredderne fandtes også der talrige drivtømmerstokke. Gennem en smal passage mellem en bræ og dens morænevolde i fjordens indre kommer man frem til store dalsystemer i landet sydvest for Nordkronen. Plateauet, hvorpå denne ligger, afgrænses som en ø ved en bræfyldt dal, *Kronegraven*, syd for, der rækker i en bue fra bunden af *Frejas Fjord* til bunden af et dalstrøg, der støder til *Thors Fjord* østfra. Indeklemmt mellem bræerne i *Kronegraven* ligger et par søer. Landet mellem *Thors Fjord* og *Odins Fjord* er bredere end på *Koch's* kort og dækket af en iskappe, *Hejmdals Bræ*, hvorfra mindst 10 tunger rækker ned til alle sider.

De største afvigelser fra kortet åbenbarede sig, da Jens og jeg var kørt fra *Harebugten* gennem *Nordpasset* og opdagede, at vi i stedet for at befinde os i den af *Lauge Koch* angivne *O. B. Bøggilds Fjord* var havnet i et system af fjorde, sunde, øer og halvøer, som slet ikke lod sig passe ind i det *Koch'ske* billede. Det nordligste af disse farvande, x-fjord, skar sig ind i det tidligere *Amundsens Land* og reducerede dette områdes areal. Beliggenheden af det sydligste, z-fjord, synes derimod at føre til formodningen om, at *Nansens Land* er bredere end antaget.

Billedet af det nye fjordsystem i færdigskitseret form afviger så stærkt fra alle tidligere forsøg på udredning af enkelthederne i dette hjørne af *Pearyland*, at de fleste gamle navne på fjorde og sunde ikke direkte kan overføres til det nye kort. Ekspeditionerne før os havde bevæget sig langs yderkysten og derfra — ofte i dårligt vejr — gjort deres notater af fjordmundinger og forbjerge, hvis forløb eller placering længere inde var ubestemt. Hvad man har troet var fjorde og har navngivet som fjorde — *De Long Fjord*, *Adolf Jensens Fjord*, *O. B. Bøggilds Fjord* — ser ud til at være sundene omkring de to store øer *Borups Ø* og *MacMillans Ø* midt i systemet, (se fig. 10) og de virkelige fjorde, der ligger så langt inde, at de ikke har kunnet ses udefra, bliver således endnu navnløse nyopda-



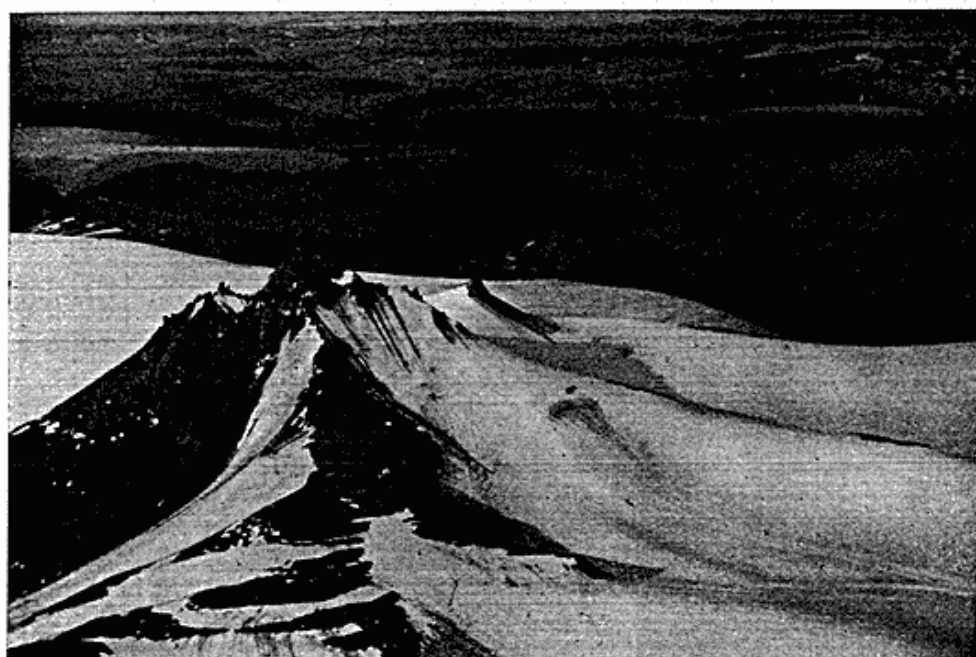
Knud Ellisgaard fot. 28. juli 1950.

Fig. 7. De Long Fjord kompleksets ydre del, set indefra. i forgrunden tilvenstre MacMillans Ø, derover et hjørne af Borups Ø og hele Hanne Ø. Fra forgrunden til højre strækker Hazen Land sig bagud i billedet, adskilt fra MacMillans Ø af Wild Sund. Over Hazen Land skimtes yderst til højre Lockwood Øer.



Thorkild Nielsen fot. 28. juli 1950.

Fig. 8. De Long Fjord kompleksets indre del, set udefra. Yderst tilvenstre et hjørne af Hazen Land, derefter x-fjord, som leder ind til Drengs Bræ for vestenden af Nornegæsts Dal. Midt i billedet y-fjord, som leder til Nordpasset. Den adskilles fra x-fjord ved Amundsen Land og fra z-fjord ved et navnløst, bræklædt område. X-fjords yderhjørner er Kap Holger Danske på Amundsen Land og Kap Bopa på det navnløse land. Z-fjord leder ind til Lur Bræ. Yderst til højre ses Nansens Land.



Knud Ellitsgaard Rasmussen fot. 28. juli 1950.

Fig. 9. Nordkronen fra luften, set fra NØ.

gelser. De må foreløbig beholde betegnelserne x-fjord, y-fjord og z-fjord, som jeg gav dem på mine skitser, da vi fra Nordpasset forvildede os ud i dem (fig. 8). Lauge Koch har fra dette område slet ingen flyvefotos haft at støtte sig til, og kortskitsen (fig. 10) udfylder en hvid plet. Usikkerhedsmomentet vil derfor også være større end for de øvrige ændringers vedkommende, og geodæternes kommende kort skal nok røbe skitsens mange fejl, blandt andet den, at det reducerede Amundsens Land indtil *Kap Holger Danske* er blevet for smalt.

Kaster vi tilsidst blikket på den forbedrede skitse af hele Pearyland for at se, hvad det udover den tørre topografi kan fortælle, bliver det først og fremmest den kendsgerning, at hele den nordvestlige del af landet er betydelig mere nediset, end det gamle kort antyder. De tidligere kendte firnområder — Hans Tausens Iskappe, Johannes V. Jensens Bræ, Hejmdals Bræ — er vokset i areal, og der er dukket nye, anselige bræer frem i Nansens Land og Amundsens Land. Alle disse bræområder beklæder en kredsformig højderyg i Nordpearylands foldekæde, besat med anselige fjeldtinder, — en mur om den skålformige sænkning, hvis bund udgøres af Friggs Fjord til og med dens skæring med Hydefjord. Fra denne skålbund, der allerbedst kan lignedes med arenaen i et amfiteater, stiger terræ-

net jævnt i koncentrisk anordnede terrassebænke op til tindekran-
sen hele horisonten rundt.

Isoleret ligger *Nordkronen* på amfiteatrets sydlige vold, og at dens navn bør ændres fra det intetsigende „Wistars Fjeld“ til Nordkro-
nen, vil straks bifaldes af enhver, der har set denne Pearylands mærkeligste og stolteste top i virkeligheden eller på billeder (fig. 9). Som det bør sig en kongekrone er den besat med takker, en skov af vældige stensøjler, som på trods af vindens og frostens hær-
værk knejser fra dens kamme og ses tegne sig mod himlen, højere end noget andet, hvor man end færdes i jordens nordligste land.



Fig. 10. Nordvestlige del af Pearyland skitseret af E. Knuth på grundlag af Lauge Koch's „Physiographical Map of Peary Land“ 1938, og med ændringer i henhold til iagttagelser, gjorte under Dansk Pearyland Ekspeditions slæderejser og flyvninger af samtlige medlemmer.
(Tegnet i maj 1951 som forbedret detaille af kortet fig. 11, efter korrektion af kompaspejlingerne og fremkaldelsen af flere luftfotos).

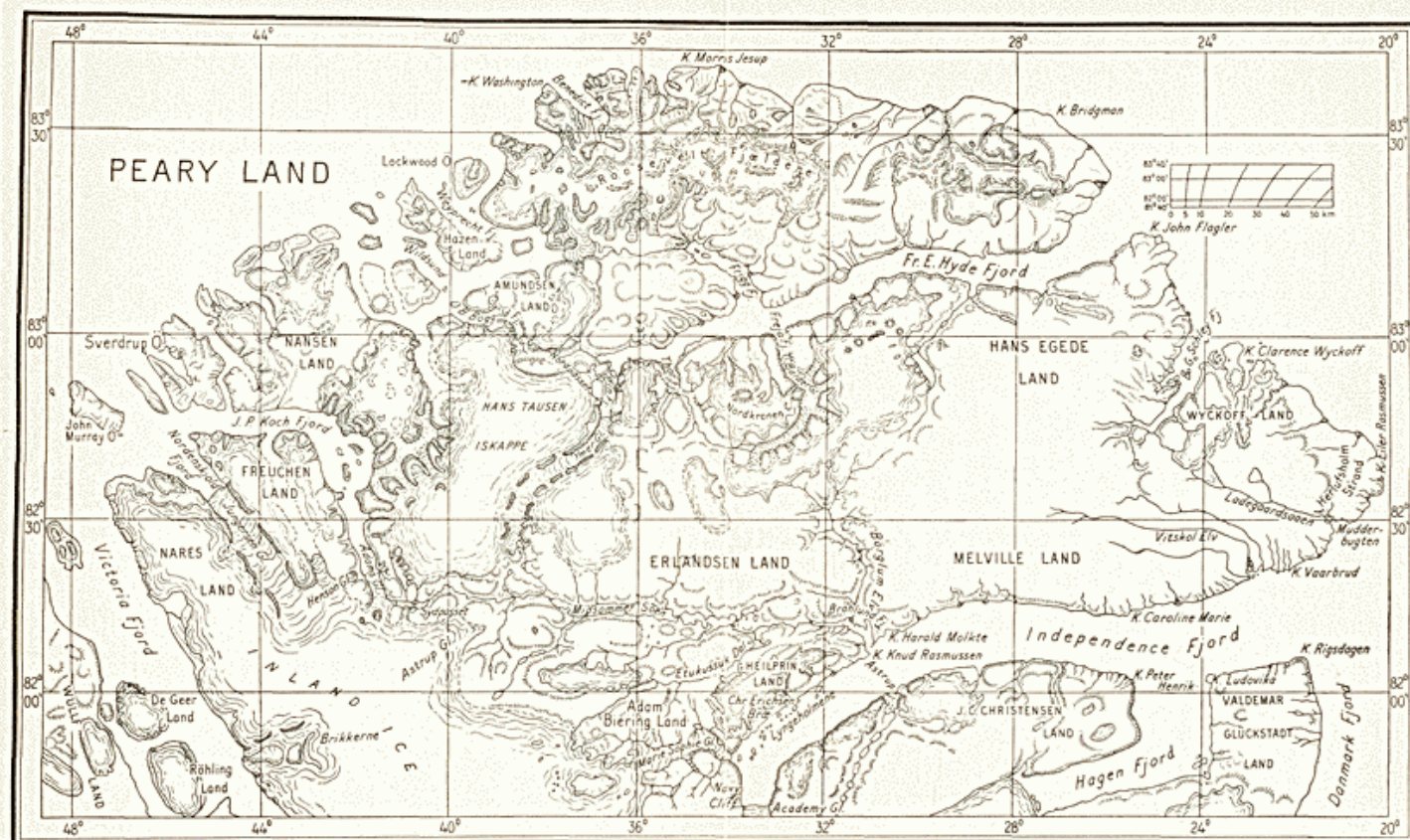


Fig. 11. Hele Pearyland med skitsemæssigt påførte ændringer fra Lauge Koch's originalkort: „Physiographical Map of Pearyland“ 1938. Medd. om Grønland, Bd. 130, nr. 1. (Færdigtegnet oktober 1950 og forevist som lysbillede for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab og Det Grønlandske Selskab på fællesmødet den 9. november 1950).